

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σύνδεση φύσης και μαθηματικών..... xi

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ..... 1

1.1 Θετικιστική προσέγγιση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης..... 1

1.2 Ερμηνευτική προσέγγιση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης 5

1.3 Κοινωνική προσέγγιση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης 7

1.4 Απόψεις των μαθητών για το πώς βλέπουν
τις παραπάνω προσεγγίσεις..... 9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΦΥΣΗ 17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΑΘΑΙΝΟΥΝ ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ
ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΜΕΤΡΗΣΕΩΝ..... 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΑΝΑΓΚΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ
ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ 29

4.1 Μετρήσεις βάρους και μήκους 29

4.2 Οι άρρητοι αριθμοί 29

4.3 Η γέννηση της Γεωμετρίας ως αποτέλεσμα ανάγκης
χάραξης ορίων σε οικόπεδα..... 30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ
ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 37

5.1 Μετρήσεις του ανθρώπου στο περιβάλλον..... 38

5.2 Ο ρόλος του χρόνου στις μεταβολές του φυσικού περιβάλλοντος..... 45

5.2.1 Μεταβολές στη μορφή..... 47

5.2.2 Κίνηση στο περιβάλλον 48

5.2.3 Μεταβολές της διάταξης..... 49

5.2.4 Ο χρόνος 51

5.2.4.1 Φυσικά ρολόγια	51
5.2.4.2 Ώρα Γκρίνουιτς	52
5.2.5 Μονάδες χρόνου	53
5.2.6 Ιστορικά στοιχεία των ρολογιών	53
5.2.7 Ψευδαίσθηση και χρόνος	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.....	57
6.1 Μαθηματικές αναπαραστάσεις και έννοιες	57
6.2 Μετάφραση αναπαραστάσεων	60
6.3 Ταξινόμηση των ερευνών γύρω από το θέμα των αναπαραστάσεων και τον ρόλο τους στη μάθηση των μαθηματικών	61
6.4 Δυσκολίες των μαθητών στις γραφικές αναπαραστάσεις	61
6.5 Τι πρέπει να κάνουν οι εκπαιδευτικοί.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΜΒΑΔΟΥ

ΣΤΗ ΦΥΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΑΘΡΟΙΣΗ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ

ΕΜΒΑΔΩΝ ΜΙΑΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ	65
7.1 Ακολουθούμενες ενέργειες-Μεθοδολογία.....	67
7.2 Διαδικασία.....	67
7.3 Συνοψίζοντας	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ..... 73 | | | | |---|----| | 8.1 Μέτρηση της απόστασης Γης-Σελήνης με τη βοήθεια Η/Υ ..... | 75 | |---|----|

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΑΝΑΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ ΑΝΑΛΟΓΙΕΣ..... 79 |

9.1 Παράδειγμα ανάλογων ποσών.....	80
9.2 Σύντομη ιστορική προσέγγιση της αναλογίας.....	82
9.3 Βιβλιογραφικές αναφορές στον αναλογικό συλλογισμό.....	82
9.4 Η διδασκαλία των αναλογιών στα σχολεία.....	84
9.5 Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση των μαθητών στην επίλυση ανάλογων προβλημάτων.....	86
9.6 Αντίστροφες αναλογίες.....	86
9.6.1 Παραδείγματα αντιστρόφως ανάλογων ποσών.....	87
9.7 Συμμεταβλητά ποσά.....	88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΟΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΝΑ ΔΥΝΟΥΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕ ΕΥΘΕΩΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΠΟΣΑ ΚΑΙ ΜΕ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΩΣ

ΑΝΑΛΟΓΑ ΠΟΣΑ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	89
10.1 Ασκήσεις	90
10.2 Αποτελέσματα	91
10.3 Δεύτερο μέρος: Διαμόρφωση της διδασκαλίας	91
10.4 Τρίτο Μέρος: Αξιολόγηση μετά από 2 εβδομάδες	94
10.5 Συμπεράσματα για τις μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στις αντίστροφες αναλογίες.....	95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ .....

97

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΙΣΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ «ΠΕΡΙΕΧΟΥΝ» ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ .....

103

12.1 Ταξινομήσεις των διαισθήσεων	104
12.2 Ψευδαίσθηση της αναλογίας	105

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

ΕΠΑΝΑΛΗΨΕΙΣ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΨΕΥΔΑΙΣΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ .....

107

13.1 Εφαρμογή 1: Επιφάνεια-όγκος	107
13.2 Μεταβολή διαστάσεων στερεών αντικειμένων – Η υπεροχή του υπολογιστή	110
13.3 Εφαρμογή 2: Ερωτήσεις σχετιζόμενες με την πτώση των σωμάτων	111
13.4 Εφαρμογή 3: Ερωτήσεις αναφερόμενες στη θεωρία πιθανοτήτων	113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΗ ΝΕΟΤΕΡΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΣΤΗΝ ΨΕΥΔΑΙΣΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ .....

117

14.1 Αναπαραγωγή της έρευνας-Μεθοδολογία-Υποκείμενα- Διαδικασία της έρευνας	117

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15	
ΟΓΚΟΣ ΚΑΙ ΨΕΥΔΑΙΣΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ.....	123
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16	
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ.....	127
16.1 Μαθηματικά μοντέλα και δυναμική συστημάτων	129
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17	
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙ	
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	131
17.1 Διαφοροποίηση περιβαλλοντικών μοντέλων	
που χρησιμοποιούνται στην εκπαιδευτική διαδικασία	
από τα εξειδικευμένα μαθηματικά μοντέλα.....	131
17.2 Κατασκευή περιβαλλοντικών μοντέλων από μαθητές	133
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18	
ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΠΟΨΕΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ	
ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ.....	137
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19	
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΠΛΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ	
ΑΠΟ ΜΑΘΗΤΕΣ	143
19.1 1ο παράδειγμα: περιγραφή της ρύπανσης των ακτών	
μέσω της δημιουργίας ενός απλού μαθηματικού μοντέλου	144
19.1.1 Προσδιορισμός της έρευνας	144
19.1.2 Μεθοδολογία.....	144
19.1.3 Δεύτερο μέρος της έρευνας: Δημιουργία	
μαθηματικού μοντέλου για τις ακτές	146
19.1.4 Μεταβλητές του μαθηματικού μοντέλου	147
19.1.5 Αξιολόγηση των μαθητών μετά από 2 μήνες	149
19.2 2ο παράδειγμα: κατασκευή απλού μοντέλου δημιουργίας	
πυρκαγιάς σε δάσος.....	151
19.2.1 Προσδιορισμός της έρευνας	151
19.2.2 Α Στάδιο	151
19.2.3 Β Στάδιο.....	152
19.2.4 Αξιολόγηση των μαθητών μετά από 2 μήνες	154
19.2.5 Τα οφέλη από τη διαδικασία	155
19.2.6 Τι πρέπει να γίνει μέσα στη σχολική τάξη	156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ.....	159
20.1 Γενικά.....	159
20.2 Μεγέθη πληθυσμών.....	160
20.3 Τι είναι πληθυσμός;.....	161
20.4 Γενικοί κανόνες οικολογίας πληθυσμών.....	162
20.5 Δημιουργία μοντέλων στους «πληθυσμούς».....	163

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ.....	165
21.1 Γενικά για τις ακολουθίες.....	165
21.2 Παραδείγματα ακολουθιών στη φύση.....	166
21.3 Ο αριθμός φ.....	167

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ.....	171
22.1 Αριθμητική πρόοδος.....	171
22.2 Γεωμετρική πρόοδος.....	174

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23

ΕΠΙΔΕΙΞΗ ΣΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ ΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΕΚΘΕΤΙΚΗΣ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗΣ.....	177
23.1 Περιγραφή της διαδικασίας που ακολουθείται στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.....	177

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24

ΛΟΓΑΡΙΘΜΟΙ.....	181
24.1 Ο δεκαδικός λογάριθμος.....	181
24.2 Φυσικός λογάριθμος.....	183

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25

ΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ.....	185
25.1 Κυκλικό γράφημα-Πίτα.....	185
25.2 Ράβδος τμημάτων.....	186
25.3 Το ιστόγραμμα (histogram).....	189
25.4 Γραμμές.....	190

25.5 Στήλη 3-Δ	191
25.6 Το γράφημα xy (διασποράς)	192
25.7 Γενική αναφορά στη χρήση γραφημάτων στη σχολική τάξη	193

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ & ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ	195
26.1 Το περιβάλλον της δραστηριότητας	196
26.2 Κατασκευή πίνακα τιμών και εξηγήσεις των μαθητών	
αν υπάρχει ανάλογη μεταβολή των μεγεθών που αναπαριστούνται	197
26.2.1 Δημιουργία πίνακα τιμών	197
26.2.2 Αποτελέσματα της αξιολόγησης	198
26.2.3 Δυσκολίες των μαθητών	198
26.3 Εξέταση απο τους μαθητές της ύπαρξης ανάλογης μεταβολής	198
26.3.1 Πειραματικό μέρος	198
26.3.2 Απαντήσεις μαθητών	199
26.3.3 Διαμόρφωση της διδασκαλίας	199
26.3.4 Επανάληψη της διαδικασίας με τη βοήθεια λογισμικού	
μέσα στη σχολική τάξη	200
26.4 Κατασκευή γραφικής παράστασης	201
26.4.1 Στόχοι	201
26.4.2 Αποτελέσματα αξιολόγησης	201
26.4.3 Δυσκολίες	202
26.4.4 Διαμόρφωση της διδασκαλίας	202
26.4.4.1 Όσον αφορά τη μεταβλητή	202
26.4.5 Πρόταση διαμόρφωσης της διδασκαλίας	
όσον αφορά την αρίθμηση αξόνων	204
26.4.6 Αποτελέσματα αξιολόγησης	205
26.5 Ερμηνεία γραφικής αναπαράστασης και τοποθέτηση	
των τιμών της σε πίνακα	205
26.5.1 Σενάριο	205
26.5.2 Αξιολόγηση διαδικασίας	206
26.6 Μια πρόταση επαναξιολόγησης	207

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27

ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	211
27.1 Επίπεδες ορθογώνιες συντεταγμένες	211

27.1.1 Πρόσημο των συντεταγμένων	213
27.1.2 Συμμετρία	213
27.2 Σύστημα πολικών συντεταγμένων	215
27.3 Κυλινδρικές συντεταγμένες.....	215
27.4 Σφαιρικές συντεταγμένες.....	216
27.5 Συντεταγμένες στη Γη.....	218
27.5.1 Συζητώντας με τους μαθητές τις συντεταγμένες πάνω στη Γη	218
27.6 Προτεινόμενες δραστηριότητες	218
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	220